JUNI-JULI 2018
NR.139

Weliswaar.be

WELZIJNS- EN GEZONDHEIDSMAGAZINE VOOR VLAANDEREN

SOCIAAL WERK
Hard werken in de zachte sector

Intergenerationeel werken in de rusthuisklas:
"JONG EN OUD LATEN SAMENWERKEN, IS HEEL ZINVOL."

TROTS OP SOCIAAL WERK

Eind mei vond de Sociaalwerkconferentie plaats, hét evenement voor iedereen die bij sociaal werk betrokken is. Sociaal werkers vind je overal: in cultuur, welzijn, gezondheid, onderwijs, huisvesting en justitie. Hoe divers dat werkveld ook is, ze streven allemaal samen naar de realisatie van mensenrechten en sociale rechtvaardigheid. Dat zijn belangrijke wegwijzers om voor ogen te houden in een wereld die steeds complexer en diverser wordt.

'Wie wil werken, kan werken', klinkt het steeds vaker. Het individuele schuldmodel steekt de kop op in onze samenleving. Het is een miskenning van de moeilijke omstandigheden waarin veel mensen geboren worden en opgroeien, waar geen keuze of schuld aan te pas komt. Steeds vaker treffen nieuwe uitsluitingsmechanismen de meest kwetsbaren.

Groepen sociaal werkers uit de verschillende domeinen bereidden vorig jaar de Sociaalwerkconferentie voor en zetten de krachtlijnen uit. Ze debatteerden over hoe sociaal werk de uitdagingen van vandaag het hoofd kan bieden. Denk aan vermaatschappelijking van welzijn en zorg, vermarkting, strijd tegen onderbescherming, diversiteit en de roep naar meer veiligheid. Ze keken daarbij niet alleen kritisch naar wat rondom het sociaal werk gebeurt, maar ook naar de praktijk van het sociaal werk zelf, en het perspectief van de gebruikers en de samenleving daarop.
Fotograaf Philippe Swiggers volgde in de aanloop naar de conferentie sociaal wer-

DE INTERGENERATIONELE RUSTHUISKLAS

Ouderen en kinderen volgen samen les in de rusthuisklas in Vinkt. Kinderen leren zo omgaan met kwetsbare ouderen, die op hun beurt deel blijven uitmaken van de samenleving. Een win-winsituatie.

SOCIAAL WERK

Sociaal werk mag dan bij de zachte sector horen, het is wel hard werken. Gelukkig krijg je er veel voor terug. Vier sociaal werkers getuigen over hun ervaringen en de uitdagingen die ze moeten trotseren.

kers in heel Vlaanderen. Hij legde het gezicht van het sociaal werk vast in een realistische fotoreeks. In het dossier (vanaf p. 13) krijg je alvast een voorproefje.

“Het is heel mooi om te zien hoeveel vertrouwen en respect er kan zijn tussen een sociaal werker en zijn cliënt. Ze hebben een vriendschapsrelatie die toch professioneel is. Heel bijzonder”, vindt Swiggers. Het was voor hem de eerste kennismaking met sociaal werk.

De beelden zijn gebundeld in een boek met als titel *Trots*. Die titel verwijst naar de laatste houvast die elke mens – ook de meest kwetsbare – blijft behouden. Tegelijk is het een oproep aan alle sociaal werkers om fier te zijn op hun werk. Tot slot is het een uitnodiging aan de hele samenleving om het sociaal werk naar waarde te schatten, omdat het een wezenlijke bijdrage levert aan het welzijn van alle burgers.

“Het harde werk in de ‘zachte’ sector is iets om trots op te zijn.”

Laat de conferentie, de fotoreeks en dit dossier over sociaal werk dus geen eindpunt zijn. Zie het als een inspirerende (her)start om grondrechten en mensenrechten te blijven waarmaken, te blijven werken aan het welzijn van iedereen, en trots te zijn op het harde werk in de ‘zachte’ sector.

Liesbeth Van Braeckel,
Hoofdredacteur *Weliswaar*

PS Lees ook het interview met fotograaf Philippe Swiggers op ***www.weliswaar.be/trotsopsociaalwerk***

MANTELZORG MET KLEUR

Mantelzorgers met een migratieachtergrond zijn te vaak onzichtbaar. Chaïma Ahaddour, onderzoeker aan de faculteit Theologie en Religiewetenschappen: “Een interculturele zorg is nú nodig.”

TERUGHOUDENDHEID ALS THERAPIE

Sommige filosofen stellen zich vragen bij de onaantastbaarheid van de geneeskunde. De kracht en effectiviteit ervan kunnen overschat worden. En dat is gevaarlijk voor afhankelijke patiënten. Filosoof Pieter Adriaens legt uit hoe dat komt.

TEN STRIJDE TEGEN GEESTELIJKE ARMOEDE

In haar theatergezelschap *Tutti Fratelli* reserveert Reinhilde Decleir een speciaal plaatsje voor kansarmen. “We proberen mensen op de planken uit hun geestelijke armoede te halen.”

Omslagillustratie Pieter Van Eenoge

Het woonzorgcentrum als middelpunt

INTERGENERATIONEEL WERKEN IN DE RUSTHUISKLAS

Tekst Liesbet De Vuyst | Foto Bob Van Mol

Slabbetjes vouwen in de crèche, turnen met de kleuters, les volgen in de rusthuisklas. In woonzorgcentrum Sint-Franciscus in Vinkt zorgt oud voor jong, en jong voor oud. "Een inspirerend voorbeeld voor andere centra", vindt minister Jo Vandeurzen. "Een samenwerking met de buurt en over generaties heen maakt de samenleving sterker en beter."

Als je de rusthuisklas achteraan binnenkomt, is het eerste zicht wat bevreemdend. Hoge paardenstaarten en kale hoofden wisselen elkaar af, kaarsrechte ruggen zitten er naast gebogen profielen. In deze klas geven jong en oud elkaar les. Joren is een van de veertien kinderen uit het zesde leerjaar van de naburige basisschool. Iedere voormiddag trekt hij met zijn klas naar het woonzorgcentrum Sint-Franciscus. Op geregelde tijdstippen volgen bewoners van het centrum de les mee. Vandaag geeft Joren een spreekbeurt. Hij krijgt een headset op het hoofd zodat iedereen hem goed kan verstaan. Met zijn powerpoint maakt hij zijn publiek wegwijs in de wereld van de spin. De harige dieren lokken veel reacties uit bij zijn leeftijdsgenoten. Ook de rusthuisbewoners sparen hun commentaar niet. "Wist je dat er in een huis ongeveer 1.500 spinnen leven?" deelt Joren mee. De 89-jarige Laura gelooft hem niet. "Daar kunnen alleen maar *vuileriken* wonen", oordeelt ze.

Levendige samenleving

In Vinkt hoef je de mensen al lang niet meer te overtuigen dat verschillende generaties samen zetten positieve effecten kan hebben. "De samenwerking met de school is er toevallig gekomen", zegt **Jolien Van de Velde**, ergotherapeut in het woonzorgcentrum. "Vijf jaar geleden waren er verbouwingswerken op de basisschool. Het zesde leerjaar van meester Guido had daardoor tijdelijk geen klas. Omdat wij naast de school liggen en nog een ruimte vrij hadden, konden ze hier terecht. Tijdens mijn opleiding had ik geleerd dat het heel zinvol kan zijn om oud en jong te laten samenwerken", gaat Van de Velde verder. "Daarom stelde ik meester Guido voor om de rusthuisbewoners een spreekbeurt te laten bijwonen. Dat verliep goed. Gaandeweg zijn er andere activiteiten bijgekomen. Het was ontroerend om te zien hoe de kinderen en de bewoners met elkaar omgingen. Meester Guido is met zijn klas nooit meer teruggekeerd naar de school."

> "Het is goed dat ouderen deel blijven uitmaken van de levendige samenleving."

"De aanwezigheid van de kinderen in het centrum verdrijft bij veel bewoners de eenzaamheid. Er zijn bewoners die maar sporadisch bezoek krijgen. Een goedemorgen of een uitnodiging voor een activiteit,

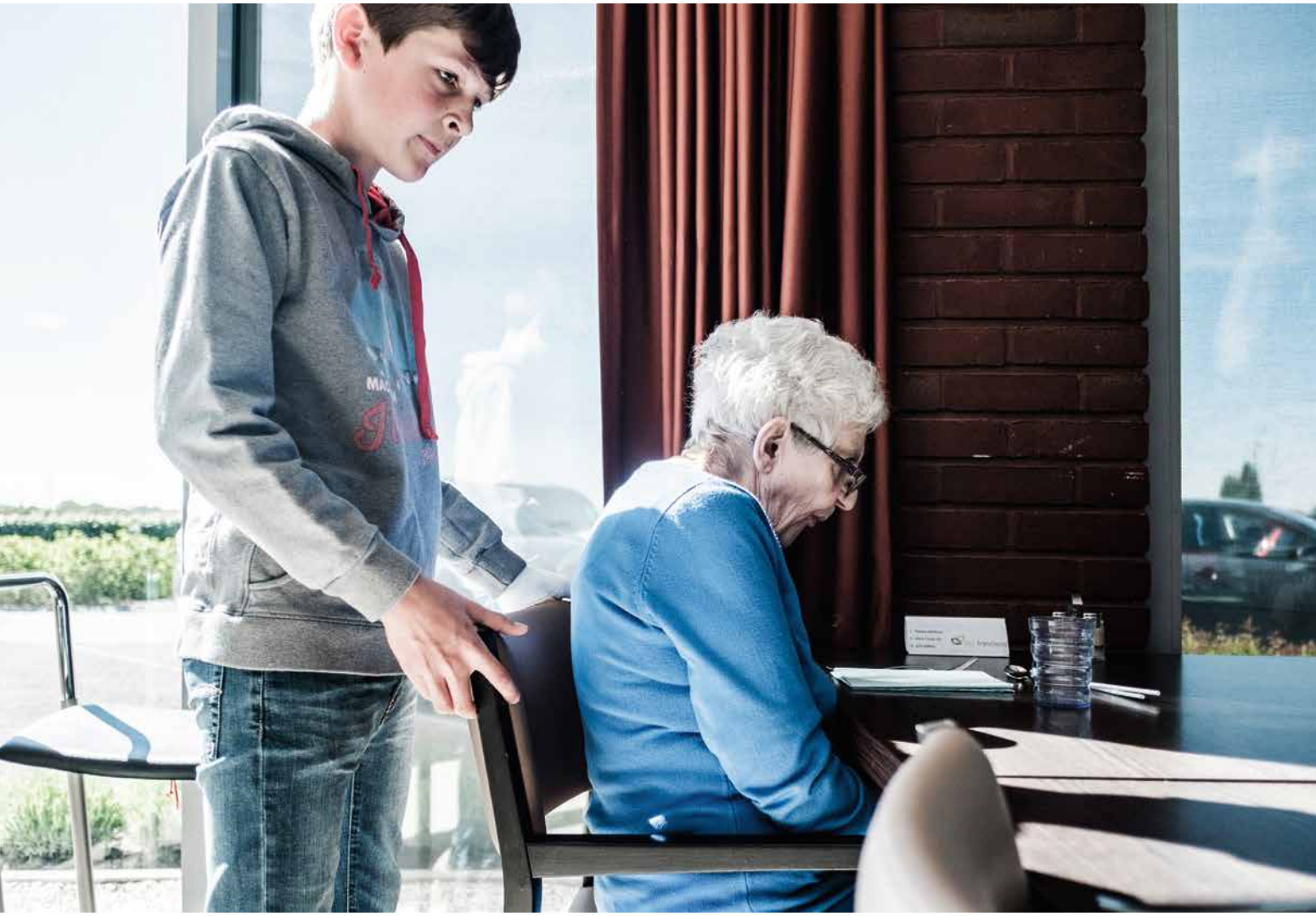

het maakt voor hen een groot verschil. Zelfs bij bewoners met dementie lichten de ogen op en verschijnt er een glimlach rond de lippen als de leerlingen hen begroeten." Laura bevestigt die woorden: "De kinderen lachen altijd, het is een plezier om hen bezig te zien. Als ze me vragen om naar de rusthuisklas te komen, zeg ik nooit nee. Met dat jonge volkje in de buurt is het hier wat drukker dan anders, maar ik heb zelf vijf kinderen grootgebracht. Ik heb graag dat het rond mij bruist van het leven."

Net dat is wat minister **Jo Vandeurzen** met zijn nieuwe beleidsnota wil bereiken. Hij wil niet dat de 800 woonzorgcentra in Vlaanderen eilandjes vormen in hun gemeente. "Kwetsbare ouderen moeten zich geborgen voelen in hun centrum, maar tegelijkertijd is het goed dat ze deel blijven uitmaken van de levendige samenleving." Daarom wil hij dat woonzorgcentra zich in de toekomst meer naar buiten oriënteren. Zo kunnen ze in hun buurt een trefpunt worden waar verschillende generaties elkaar ontmoeten, ondersteunen en versterken. De minister is ervan overtuigd dat samenwerken de vereenzaming tegengaat. "Het houdt ouderen langer alert en laat hen intenser genieten van de laatste levensfase", zegt hij.

Win-win voor iedereen

Voor Joren en zijn klasgenoten is de samenwerking met de bewoners even verrijkend. "Ze luisteren altijd aandachtig en geïnteresseerd naar de spreekbeurten en komen weleens tussen met een grappige vaststelling of leerrijk verhaal over vroeger", beaamt Tille. "Nadien zeggen ze eerlijk wat ze van je presentatie vinden. Dat is belangrijk. Als een bewoner zegt dat hij me niet goed kon verstaan omdat ik te stil sprak, dan zal ik daar de volgende keer rekening mee houden. Zo'n aanwijzing is concreter dan wanneer de meester zegt dat ik beter moet articuleren."

De bewoners zitten niet permanent in de rusthuisklas, maar nemen gemiddeld twee keer per week deel aan een activiteit. Naast spreekbeurten bijwonen, maken leerlingen en bewoners samen ook weleens een leerrijke natuurwandeling, ruimen ze zwerfvuil op, lezen ze elkaar voor of doen ze aan hoofdrekenen. "Ik zoek voortdurend nieuwe manieren om samen te werken met het woonzorgcentrum", zegt **Guido Vermaerke**, leraar van het zesde leerjaar en bezieler van de rusthuisklas. "Niet alles wat ik uitprobeer lukt. De rusthuisklas is uniek. We zijn van nul begonnen. Ik ben best trots dat we op vijf jaar tijd al zo ver staan. In het begin was de samenwerking louter een initiatief van

enkele individuen, maar sinds een jaar gaan we gestructureerder te werk. We hebben een stuurgroep opgericht die de samenwerking school- en instellingsbreed verder uitwerkt. Dit betekent dat nog meer klassen samen met de bewoners en het personeel van het woonzorgcentrum activiteiten zullen ondernemen."

Van de Velde licht verder toe: "Onlangs gaven enkele van mijn collega's samen met de bewoners een les handhygiëne aan de leerlingen van het derde leerjaar. Een nieuwe uitdaging die hen goed bevallen is. Ook de aanwezigheid van de kinderen in het centrum vinden wij positief. Voor ons zijn dat extra vrijwilligers. In het begin van het schooljaar moeten we de kinderen leren hoe ze met de bewoners omgaan en hoe ze met een rolstoel rijden. Maar die investering loont. Na verloop van tijd zijn het extra helpende handen die het werk een stukje minder zwaar maken. Daarnaast brengt dat jonge geweld leven in de brouwerij en daar hebben wij niets op tegen."

Vermaatschappelijking van de zorg

Toch waren niet alle collega's onmiddellijk even enthousiast om samen te werken. "In het begin hebben we veel energie gestoken in het overtuigen van *non-believers*. Maar dat stadium zijn we stilaan voorbij", zegt Vermaerke. "We krijgen nu steeds meer bezoek van externen die geïnteresseerd zijn. Ik probeer die mensen altijd te overtuigen door hen erop te wijzen dat een samenwerking financieel weinig kost. Het vraagt wel een grote dosis enthousiasme, een serieuze portie vindingrijkheid en de wil om je enigszins aan te passen."

"We moeten naar een vermaatschappelijking van de zorg én het onderwijs."

"Ons aanpassen vinden we niet erg", zegt Joren. "Als we naar het rusthuis komen, weten we dat we rustig moeten zijn. Een vaste pauze hebben we niet, alles hangt af van de activiteit op dat moment. Wij moeten hier wat luider praten zodat iedereen ons begrijpt. We kijken allang niet meer vreemd op als onze meester in de klas vlotjes overschakelt van standaardtaal op dialect." Volgens Vermaerke is het goed dat kinderen van jongs af aan flexibel leren zijn en rekening houden met elkaar. Zo ontstaat er wederzijds respect en uiteindelijk een verdraagzamere samenleving. "We leven vandaag in een maatschappij die graag etiketjes plakt. Kinderen hebben dyslexie, dyspraxie of ADHD. Oudere mensen zijn dement, incontinent, slechtziend of moeilijk te been. Terwijl volwassenen heel erg focussen op gebreken, is het verwonderlijk hoe gemakkelijk kinderen zich over die beperkingen heen kunnen zetten."

"Ons onderwijs is in hetzelfde bedje ziek", gaat Vermaerke verder. "Er wordt nog altijd heel veel aandacht besteed aan punten halen en doelstellingen bereiken. Toch kan je door een andere context te creëren een veel krachtigere leeromgeving aanbieden waar leerlingen extra gaven ontdekken. Sommige kinderen zijn niet zo sterk in taal of wiskunde, maar ontdekken hier dat ze een uitzonderlijk zorgend talent hebben of heel empathisch zijn. Natuurlijk zijn de eindtermen belangrijk, maar

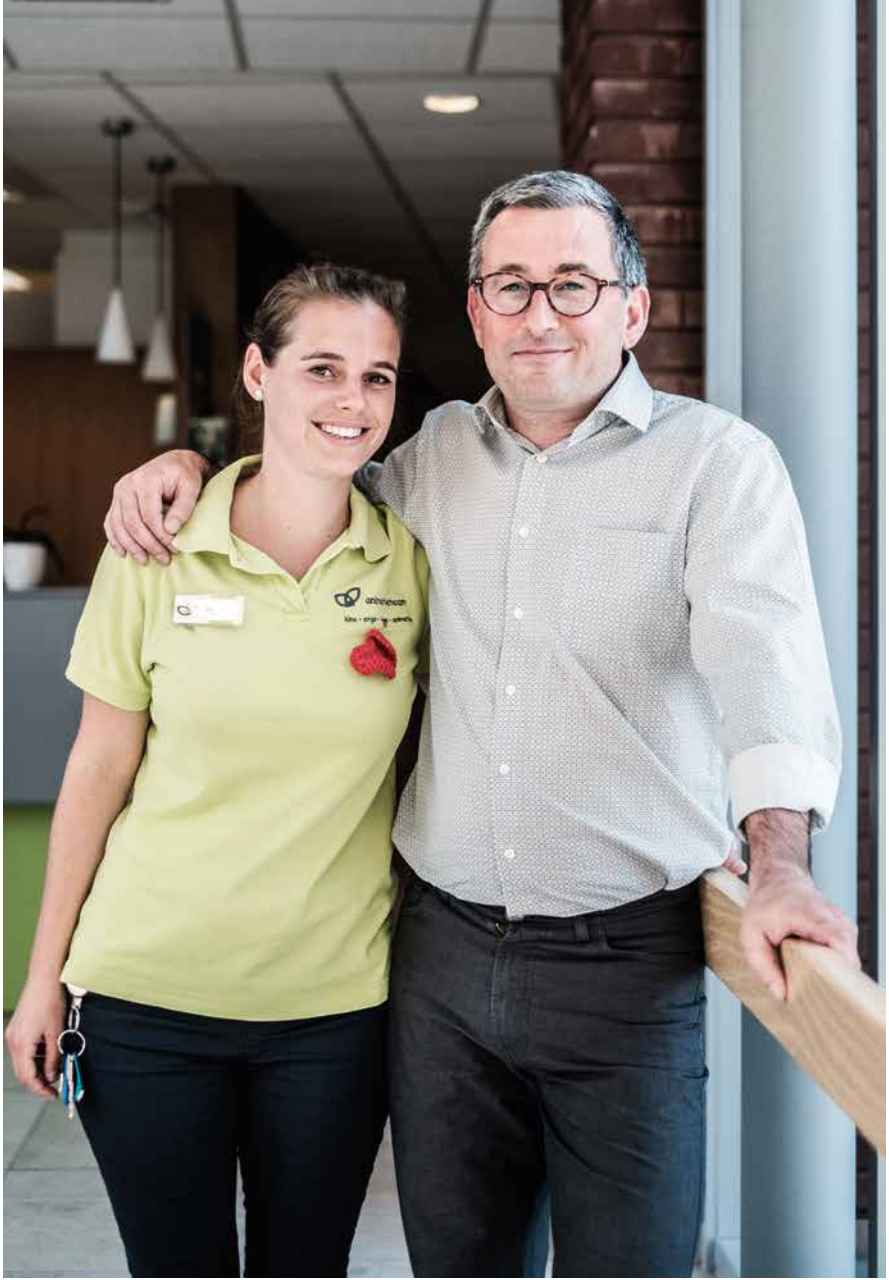

JOLIEN VAN DE VELDE, ERGOTHERAPEUT WOONZORGCENTRUM SINT-FRANCISCUS:
"In het begin van het schooljaar moeten we de kinderen leren hoe ze met de bewoners omgaan. Na verloop van tijd zijn het extra helpende handen."

GUIDO VERMAERKE, LERAAR VAN HET ZESDE LEERJAAR EN BEZIELER VAN DE RUSTHUISKLAS:
"Een samenwerking met de buurt kost niet veel. Het vraagt wel een grote dosis enthousiasme, vindingrijkheid en de wil om je enigszins aan te passen."

Door bewoners actief te betrekken bij lesactiviteiten, is ook de laatste levensfase een periode waarin aan persoonlijke ontwikkeling wordt gedaan.

er vallen daarnaast nog zoveel andere dingen te leren. Altruïsme bijvoorbeeld, het belangeloos zorgen voor anderen. We willen naar een vermaatschappelijking van de zorg. Hoe kan je onze maatschappij daar beter op voorbereiden dan wanneer je die met de paplepel meegeeft? Maar we moeten ook naar een vermaatschappelijking van het onderwijs. We willen dementie bespreekbaar maken en het taboe rond de ziekte doorbreken. Breng het thema op jonge leeftijd ter sprake om het zo uit de negatieve sfeer te halen."

Meer dan alleen de school

Minister Vandeurzen heeft helemaal niet de bedoeling om woonzorgcentra met zijn beleidsnota regels op te leggen. Hij wil goede voorbeelden in de kijker zetten en op die manier andere woonzorgcentra inspireren en aanmoedigen om ervaringen te delen. De rusthuisklas vindt hij een schoolvoorbeeld van vermaatschappelijking van de zorg. Door de bewoners actief te betrekken bij lesactiviteiten, is ook de laatste levensfase een periode waarin aan persoonlijke ontwikkeling wordt gedaan. De minister wil dat in de toekomst alle Vlaamse woonzorgcentra inspanningen doen om hun cliënten voldoende mogelijkheden te bieden om zich te ontspannen, om deel te nemen aan sport en cultuur, om levenslang te leren. Bewoners moeten net zoals voorheen kunnen genieten van alles wat een burger nodig heeft om zich goed te voelen.

"Niet alleen een school kan ingezet worden om een wisselwerking tussen jong en oud, tussen buurt- en rusthuisbewoners teweeg te brengen", zegt Vandeurzen. "Naast samenwerken met het onderwijs kan een centrum kinderopvang

organiseren, actief deelnemen aan een buurtfeest of lokalen ter beschikking stellen voor het verenigingsleven. Er zijn tal van mogelijkheden om het contact met de buurt te stimuleren. Het is aan elk woonzorgcentrum om die invulling zelf te doen, want alles hangt af van de kracht en de mogelijkheden die de omgeving biedt."

In Vinkt is de samenwerking met de school de belangrijkste pijler van het buurtwerken, maar er wordt ook ingezet op andere projecten. Zo is er een crèche aanwezig in woonzorgcentrum Sint-Franciscus. "Ook daar steken onze bewoners weleens een handje uit de mouwen", zegt Van de Velde. "Slabbetjes vouwen, met de kindjes spelen, aardappelen schillen. Als ouderen in een woonzorgcentrum terechtkomen, wordt er bijna de hele tijd voor hen gezorgd. Ze vinden het fantastisch als de rollen omgedraaid worden. Het is bovendien een crèche waar veel kinderen van niet-personeelsleden van het rusthuis worden opgevangen. Op die manier is er spontaan contact met de buurtbewoners."

Het woonzorgcentrum werkt vaak samen met Samana. "Door bestuursvergaderingen en andere activiteiten in onze lokalen te organiseren, komen rusthuisbewoners gemakkelijk en op een ongedwongen manier in contact met mensen van buiten het rusthuis", legt Van de Velde uit. "Daarnaast is onze cafetaria open voor iedereen. Omwonenden lopen weleens binnen voor een kop koffie. En dan hebben we nog een 50-tal vrijwilligers uit de buurt die op geregelde tijdstippen knutselen met de bewoners of hen meenemen naar de markt."

Een sterke band

"Wanneer stopt het project?" vroeg iemand onlangs aan Van de Velde. "Hopelijk stopt het nooit en breidt het alleen maar verder uit", antwoordde ze. Ook de kinderen krijgen er maar niet genoeg van. Tille meldde zich dit schooljaar als vrijwilligster in het woonzorgcentrum. "Voor mij zijn het allemaal mijn oma's en opa's. Na al die maanden is er tussen ons een band ontstaan die alsmaar sterker wordt. Daarom kom ik nu ook op woensdagnamiddag de bewoners entertainen door samen liedjes te zingen of wat bewegingsoefeningen te doen."

Werken met mensen op hoge leeftijd zorgt ervoor dat de dood nooit veraf is. "Door de band die ontstaat, hebben kinderen het soms lastig wanneer een bewoner sterft. Het is daarom belangrijk dat ik als leerkracht stilsta bij een overlijden", zegt Vermaerke. "Ik zoek dan een manier waarop mijn leerlingen hun verdriet kunnen verwerken. Dat zijn de moeilijke momenten in een schooljaar. Met de zomervakantie die voor de deur staat, zullen de kinderen opnieuw afscheid moeten nemen: van de lagere school en van de bewoners. Ik bereid me voor op heel wat traantjes. Daarna wordt het twee maanden stiller in woonzorgcentrum Sint-Franciscus."

"Door de band die ontstaat, hebben kinderen het soms lastig wanneer een bewoner sterft."

GEZINNEN IN VLAANDEREN

In 2016 vulden meer dan 2.000 Vlaamse gezinnen een enquête in van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Die peilde onder andere naar hun gezinssamenstelling, gezondheid, sociaal leven en hoe zij werk en gezin combineren.

Het klassieke gezin blijft voor de meeste respondenten het ideaal.

71% van de gezinnen is een 'klassiek' gezin,

terwijl **18%** alleenstaande ouder is.

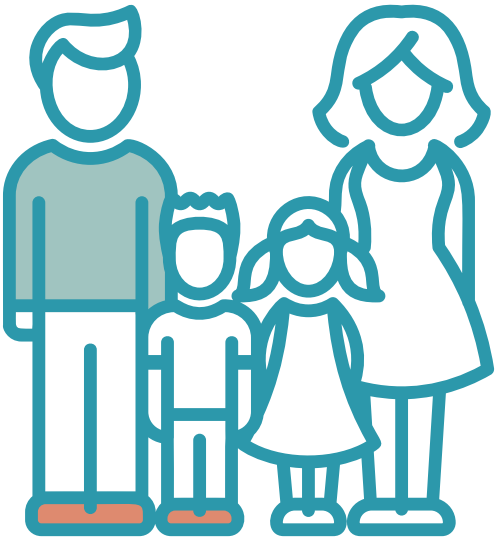

11% maakt deel uit van een nieuw samengesteld gezin.

8/10 respondenten vinden het niet moeilijk om te praten over zorgen en kunnen vrij makkelijk pijnlijke emoties uiten. Dat betekent tegelijk dat een op de vijf het daar wel moeilijk mee heeft.

8/10 ouders vinden hun job goed te combineren met een gezin. Toch missen vier op de tien soms gezinsactiviteiten door de hoeveelheid tijd die ze aan hun werk besteden.

Gezinnen blijken het minst tevreden met hun sociaal leven en de verdeling van huishoudelijke taken.

Ze zijn het meest tevreden over de relatie met hun partner en de samenstelling van hun gezin.

(Bron: www.gezinsenquête.be)

Grootschalige gezinsenquête schetst beeld van Vlaamse gezinnen van vandaag

HET KLASSIEKE TWEEOUDERGEZIN BLIJFT HET IDEAAL

Tekst Liesbeth Van Braeckel

In 2016 nam het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een enquête af waaraan meer dan 2.000 gezinnen deelnamen. Uit hun antwoorden bleek onder andere dat de diversiteit in gezinnen niet zo groot is als men zou verwachten op basis van het maatschappelijke debat. Daarnaast gaat het met de meeste gezinnen goed, maar geeft een op de vijf toch aan moeilijkheden te ondervinden op vlak van gezondheid, welzijn, sociale relaties. Ook de combinatie werk en gezin blijft voor velen een uitdaging.

Gezinnen blijken minder divers dan het maatschappelijke debat soms doet verwachten. Andere gezinsvormen zoals meergeneratiefamilies en latrelaties komen weinig voor in gezinnen met kinderen. Het klassieke gezin met twee ouders blijft het ideaal dat veel gezinnen nastreven. Uit de gezinsenquête blijkt dat 71% van de gezinnen met kinderen een 'klassiek' gezin vormt: vanuit het perspectief van de kinderen heeft geen enkel kind in zo'n gezin een relatiebreuk van de ouders meegemaakt. 18% is een alleenstaande ouder en 11% maakt deel uit van een (nieuw) samengesteld gezin.

Gezondheid en vitaliteit

Driekwart van de respondenten voelt zich gezond, bijna een kwart voelt zich niet helemaal 100%. Maar iets meer dan de helft van de respondenten scoort niet ondermaats voor vitaliteit, en voelt zich niet bovenmatig uitgeput en moe.

Gezinsfunctioneren

Een grote meerderheid van de deelnemers (ongeveer negen op de tien) zegt dat de leden van hun gezin elkaar vertrouwen, op elkaars steun kunnen rekenen bij moeilijkheden en zich geaccepteerd voelen. Zeven à acht op de tien respondenten vinden het niet moeilijk om te praten over zorgen en om pijnlijke emoties te uiten. Dat betekent tegelijk wel dat zowat een op de vijf het wel moeilijk vindt om deze emoties te delen.

Relatie met de partner

De grote meerderheid van de respondenten met een partnerrelatie scoort hoog op verschillende aspecten van relatiekwaliteit, voelt zich gesteund door de partner en is ook zeer tevreden over de partnerrelatie. Toch geeft een op de tien aan af en toe te overwegen te scheiden of uit elkaar te gaan.

Opvoeding van de kinderen

Negen op de tien ouders vinden kinderen opvoeden een verrijking van hun leven, het maakt hen gelukkig en trots. Tegelijk kost opvoeden heel wat tijd en geld, en heeft het een behoorlijke impact op het sociaal, persoonlijk en relationeel leven van ouders.

Sociaal leven en sociale steun

Meer dan vier op de tien respondenten

kunnen op meer dan tien personen rekenen voor hulp en steun. Bijna zeven op de tien deelnemers ervaren zorgen of problemen in de relatie, en daarvan vindt meer dan vier op de tien geen of maar een beetje steun in hun sociaal netwerk. Gemiddeld geven ouders hun sociaal leven een score van 7,3 op 10. Wat ouders liever anders zouden zien? Ze willen meer tijd die ze kunnen doorbrengen met vrienden, familie, gezin, om aan culturele activiteiten deel te nemen en om te sporten.

Combinatie werk en gezin

Ouders die niet werken, blijven vaak thuis om voor de kinderen te zorgen. Ook meer dan de helft van ouders die niet voltijds werken, geven een betere combinatie van gezin en werk op als reden om niet voltijds te werken. Acht op de tien vindt zijn job goed te combineren met een gezin en driekwart kan rekenen op begrip van de werkgever bij familiale problemen. Toch moeten ook vier op de tien ouders soms activiteiten van het gezin missen door de hoeveelheid tijd die aan het werk besteed wordt.

Gezinnen in Vlaanderen zijn minder divers dan maatschappelijk debat doet verwachten.

Taakverdeling in het gezin

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat de verdeling van de zorg voor de kinderen nog niet voor iedereen even eerlijk aanvoelt, en dat geldt nog meer voor de verdeling van het huishoudelijke werk.

Een meerderheid geeft een score van acht op tien op de vraag hoe tevreden men is met de verdeling van de zorgtaken. Vrouwen geven wel minder vaak een hoge score.

Opvallend is dat wanneer vrouwen voltijds werken, er meer conflicten, spanningen en meningsverschillen zijn over de verdeling van de huishoudelijke taken, die iets vaker onderwerp van discussie zijn dan de zorgtaken.

Vier op de tien gezinnen krijgen onbetaalde hulp bij zorg en opvang van de kinderen. Bij kinderen jonger dan drie loopt dit op tot zes op de tien gezinnen. Meer dan vier op de tien maakt gebruik van betaalde opvang voor kinderen jonger dan drie jaar. Bij gezinnen met kinderen tussen drie en zes jaar oud loopt dit op tot zes op de tien.

Tot slot: gezinnen blijken het minst tevreden met hun sociaal leven en de verdeling van de huishoudelijke taken (scores van zeven à acht op tien) en het meest tevreden over de relatie met hun partner en de samenstelling van hun gezin (scores van acht tot negen op tien).

›› www.gezinsenquête.be

ONLINE

Er gebeurt meer in zorg, welzijn en gezondheid dan we in ons papieren magazine kunnen vatten. Daarom houden we ook online de vinger aan de pols: op weliswaar.be, Twitter, Instagram en Facebook.

NACHTRUST BIJ DEMENTIE: EEN STAPPENPLAN

Slapen is een basisbehoefte. Kwaliteitsvolle slaap is belangrijk voor de werking van ons geheugen en andere cognitieve processen. Als het gaat om nachtelijke onrust bij mensen met dementie, dan denken we aan dwalen, roepen en te vroeg opstaan. Dat is belastend voor de mensen zelf, maar ook voor het personeel van woonzorgcentra en de medebewoners. LUCAS, het instituut voor zorgonderzoek van de KU Leuven, ontwikkelde een praktijkgerichte aanpak die mantelzorgers helpt zoeken naar de oorzaak van het onrustige gedrag en naar oplossingen op maat.

Het resultaat is een praktisch werkinstrument voor een dagelijkse aanpak van nachtelijke onrust, aan de hand van een overzichtelijk stappenplan – zonder dat er medicatie bij komt kijken.

›› Meer weten over het stappenplan?
www.weliswaar.be/nachtrustbijdementie

RESETVERHALEN: HULP VOOR LOTGENOTEN

De docureeks *Reset* op Canvas liet de kijker al kennismaken met mensen die getroffen worden door het noodlot en samen met hun omgeving proberen om hun leven terug op de rails te krijgen en te resetten. *Reset* brengt ontroerende en inspirerende verhalen over twijfel en tegenslag, maar ook over hoop, verlangen en geluk, op de kwetsbaarste momenten van het leven. Lotgenotenverhalen kunnen een hulp zijn voor mensen die geconfronteerd worden met een ernstige diagnose. Ze leren hulpverleners ook aanvoelen hoe patiënten hun aandoening ervaren. Op het onlineplatform kunnen patiënten zelf hun verhalen delen en in contact komen met lotgenoten.

›› www.resetverhaal.be

KLIMAAT EN ZORG HAND IN HAND

Begin dit jaar engageerde minister Jo Vandeurzen zich samen met de zorgsector om jaarlijks 2,09% energie te besparen. Om dit doel te halen, geeft het VIPA (Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden) voorzieningen een gratis energieprestatiediagnose op maat. Deze diagnose geeft een overzicht van alle mogelijke energiebesparende maatregelen, hoeveel ze kosten en hoeveel er bespaard kan worden binnen welke termijn. De maatregelen met het grootste besparingspotentieel komen in aanmerking voor subsidies van het VIPA. Wil je met jouw voorziening in aanmerking komen? Schrijf dan voor 21 juni in voor een gratis energieprestatiediagnose.

›› www.vipa.be

DOSSIER: SOCIAAL WERK

Een dossier over sociaal werk. Met sprekende beelden, en mensen aan het woord over het harde werk in de sociale sector. Simon bijvoorbeeld, die tijdens zijn stage merkte dat zijn roeping lag bij mensen die anders door het leven gaan, en ervoor koos om met daklozen te werken. Of Lita, die vroeger zelf problemen had, en zichzelf nu als 'sociale wegwijzer' ziet in het straathoekwerk. Kristel, die mensen met jongdementie steunt. En Nele, die gezinnen met moeilijkheden een duwtje in de rug geeft. Zoveel sociaal werkers, zoveel verhalen: *Weliswaar* pikte er vier uit.

Geef mensen niet zomaar op

"SOCIAAL WERK IS COMPLEXER DAN WAT WIJ OP SCHOOL HEBBEN GELEERD"

Tekst Stefanie Van den Broeck | Foto Philippe Swiggers

Simon Mertens is outreacher bij de Winteropvang van CAW Oost-Brabant. Nadat hij stage deed als straathoekwerker, wist hij dat zijn roeping lag bij mensen die anders door het leven gaan. Hij merkt dat problemen van mensen steeds complexer worden en dat maakt de uitdaging voor sociaal werkers groter.

"Ik heb altijd interesse gehad in mensen die anders door het leven willen. Of moeten", vertelt Simon. "In de middelbare school volgde ik de richting fotografie. Toen al wilde ik hun verhalen vastleggen. Dus heb ik sociaal werk gestudeerd. Tijdens mijn derde jaar viel alles op zijn plaats. Ik deed stage als straathoekwerker op het Antwerpse Kiel en ik wist dat daar mijn roeping lag."

"Na vier jaar in de sector weet ik wel dat de realiteit complexer is dan wat wij op school hebben geleerd. De theorie komt niet altijd overeen met de praktijk. Ik zie soms mensen die bij een bepaalde sociale dienst een bot antwoord krijgen. Of gewoon niet de tijd krijgen om echt hun verhaal te doen. Ik denk dat we van onze gasten zelf kunnen leren hoe we het best met hen omgaan. Zelf probeer ik dat altijd zo respectvol mogelijk te doen. En versterkend, dat vind ik ook heel belangrijk. Het mandaat om zaken te ondernemen ligt altijd bij de gast zelf. Hij beslist wat gebeurt."

Vertrouwen bouwen

"Intussen werk ik 3,5 jaar als *outreacher* voor Winteropvang in Leuven. Eind maart stopt de opvang van dak- en thuislozen en dan verwatert het contact. Daarom ga ik zelf op zoek naar de mensen, vindplaatsgericht. Door contact te leggen en gewoon aanwezig te zijn, kan ik vertrouwen opbouwen. En dan komen stilaan de vragen: of ik hen eens kan helpen om de inschrijving voor een sociale woning in orde te krijgen. Of ik geen huisarts ken die ze kunnen contacteren. Maar ik voer zeker niet alleen hulpverlenersgesprekken. Ik vraag mensen ook gewoon hoe hun dag is geweest."

"In het begin was het moeilijk om hun vertrouwen te winnen. Maar zodra ze mij leerden kennen, groeide dat snel. Nu brengen ze soms zelf een gast mee die in de problemen zit. De afgelopen jaren heb ik in totaal 275 mensen gezien. Sommigen blijven constant op de radar, maar er zijn er ook die plots verdwijnen. Ze duiken onder, trekken naar een andere stad of moeten naar de gevangenis. Maar vroeg of laat zie ik de meesten toch terug."

Vriendschap op straat bestaat niet

"Gasten positief en respectvol benaderen, dat is echt de kern. Ze worden al vaak genoeg afgerekend op hun foute keuzes. Door op hen af te stappen, voelen ze tenminste dat er nog iemand om hen geeft. Veel mensen die op straat leven, hebben een proces van ontankering meegemaakt. Er zijn wel gasten die met elkaar optrekken, maar ik hoor toch vaak dat vriendschap op straat niet echt bestaat. Ik zie dus veel eenzaamheid."

"Gelukkig zie ik regelmatig mensen die weer een dak boven het hoofd vinden. Maar ook dan blijft de nood aan onder-

SIMON MERTENS, OUTREACHER WINTEROPVANG CAW OOST-BRABANT:
"Gasten positief en respectvol benaderen: dat is de kern. Ze worden al genoeg afgerekend op hun foute keuzes."

steuning groot. Die gasten weten vaak niet hoe ze een huishouden moeten onderhouden. En de band met familie is soms helemaal verbroken. Daarom zeg ik hen altijd dat ze me mogen opbellen als er iets scheelt. Ik probeer te streven naar 'professionele nabijheid'."

"Uiteraard is er veel ellende en verdriet. Veel mensen op straat hebben psychische problemen. Ze zijn emotioneel en fysiek totaal op. Maar ik probeer kracht te halen uit alle positieve momenten. Ik maak veel plezier met die gasten, want ik mag ook bij hen zijn als het goed gaat. En daarnaast probeer ik gewoon niet te veel te verwachten. Uiteraard ben ik soms gefrustreerd. Maar dan vaker door de maatschappij dan door de gasten zelf. Er zitten nog te veel gaten in de hulpverlening."

Steeds complexere problemen

"Onze samenleving wordt te controlerend en repressief. Soms krijg ik het gevoel dat steeds meer mensen richting hulpverlening geduwd worden. Omdat ze bijvoorbeeld te veel GAS-boetes verzameld hebben. Of omdat ze voor overlast zorgen. Ik krijg soms de vraag om een situatie op te lossen, maar tussen de lijnen door voel ik dat het meer om die 'overlast' gaat. Dat is niet mijn rol. Uiteraard zal ik gasten soms zachtjes richting hulpverlening duwen. Als iemand op het punt staat zich van het leven te beroven, bel ik de politie. Daar ben ik altijd transparant over. Ik investeer heel veel in de relatie met de gasten. Als ik hun vertrouwen verlies, kan ik niets meer doen. Dan ben ik niet meer welkom."

"Ik merk dat de problemen van mensen steeds complexer worden. Op elk levensdomein lopen allerlei dingen mis. Dat maakt de uitdaging voor sociaal werkers natuurlijk groter. En de diversiteit neemt toe. De meeste thuislozen in Leuven zijn in België geboren, maar af en toe zie ik nieuwkomers. Dat maakt de communicatie uiteraard moeilijker. Met handen en voeten krijg je gelukkig ook veel uitgelegd."

"Efficiëntie is belangrijk. Maar werken met kwetsbare groepen is nu eenmaal niet altijd efficiënt."

"Sociaal werkers moeten tijd blijven maken voor hun cliënten en hun verhaal. Dat lijkt me de grote uitdaging voor de toekomst. Uiteraard is efficiëntie belangrijk. Maar met kwetsbare groepen werken, is nu eenmaal niet altijd efficiënt. Ik vind het jammer dat onze samenleving te veel verwacht van mensen. De lat ligt voor velen gewoonweg te hoog, ze kunnen niet volgen. Maar dat wil toch niet zeggen dat we hen zomaar moeten opgeven?"

Vertrouwen is cruciaal bij kwetsbare doelgroepen

“ALS ÉÉN DING VOOR MIJ HEILIG IS, DAN WEL HET BEROEPSGEHEIM”

Tekst Stefanie Van den Broeck | Foto Philippe Swiggers

Lita Vanherck is straathoekwerker in Turnhout. Toen ze als jongere problemen had, was er één leerkracht die in haar bleef geloven. Dat wil zij nu ook doen: een ‘sociale wegwijzer’ zijn voor mensen die uitgesloten zijn, en blijven vragen hoe het gaat.

“Ik had als tiener geregeld problemen op school, maar er was één leerkracht die ik nooit zal vergeten. Niet dat zijn lessen zo memorabel waren, maar hij was gewoon heel betrokken. Na de les en zelfs na schooltijd bleef hij even met me praten, en hij bleef steevast in mij geloven. Toen heb ik ingezien dat één persoon een groot verschil kan maken in het leven van jongeren. Voor mij was dat de motivatie om in het sociaal werk te gaan. Ik heb uiteindelijk orthopedagogie gestudeerd, en mijn laatste stage was bij Straathoekwerk in Turnhout. Een paar jaar later kon ik daar aan de slag. En ik zou nooit meer iets anders willen doen. Ik heb veel vrijheid en authentieke contacten. Ik bepaal zelf mijn agenda – uiteraard op basis van de behoeften van de gasten. Elke dag is anders. Rondhangen op straat en op café: het klinkt absurd, maar daarvoor worden ik en mijn collega-straathoekwerker Stien Boogaerts betaald.”

“Wij proberen relaties uit te bouwen met iedereen die zich uitgesloten voelt door de maatschappij. Dat zijn zeker niet alleen jongeren, er zijn ook gasten van dertig of ouder bij. We kijken mee over hun schouders, volgen hun traject en zijn een soort ‘sociale wegwijzers’. Wij zijn die mensen die in hen blijven geloven – zoals die leerkracht van vroeger – en blijven vragen hoe het gaat.”

Scheef bekeken of genegeerd

“Het vertrouwen van gasten winnen is niet altijd even simpel. Geduld is de kern. En genoeg van jezelf durven bloot te geven. Maar jonge gasten zitten zelden op een straathoekwerker te wachten, zelfs niet als ze in de problemen zitten. Ze weten niet altijd wat mijn collega en ik doen. Sommigen denken zelfs dat wij van de politie zijn. Maar ik blijf gewoon ‘hoi’ zeggen, ook al krijg ik nooit een antwoord. Tot het op een dag wel lukt.”

> In netwerkgroepen en overlegplatformen is de sociaal werker de stem van de mensen achter de statistieken.

“Ik heb ooit een jaar lang elke week een uur staan wachten op een gast die nooit kwam opdagen. Tot hij uiteindelijk wilde praten. Als straathoekwerker heb ik de vrijheid om zelf te bepalen hoe ik mijn tijd invul, dat is een ongelofelijke luxe. Veel andere sociaal werkers en diensten hebben die helaas niet. Maar ik moet wel op het tempo van mijn gasten werken, anders krijg ik niets gedaan.”

“Veel van mijn gasten hebben heel wat verschillende, complexe problemen. Dakloos én drugsverslaafd én een psychiatrische problematiek, bijvoorbeeld. Die mensen kunnen bijna nergens terecht, ze passen bij geen enkele dienst of voorziening. De samenleving heeft simpelweg geen antwoord voor hen. Als straathoekwerker heb ik dat antwoord ook niet, maar ik zal wel mee op zoek gaan. En vooral: ik zal er gewoon zijn. Die mensen worden op straat meestal scheef bekeken of zelfs gewoon genegeerd, maar ik ga naast hen zitten om een babbeltje te slaan. Ik ga mee iets drinken, help hen om een kaartje te sturen naar hun jarige kind, of om de weg te vinden naar een bepaalde dienst.”

“Als er ellendige dingen gebeuren – wat niet uitzonderlijk is – raken die me uiteraard ook enorm. Gelukkig is er mijn fantastische collega met wie ik goed kan babbelen, meestal tussen de soep en de patatten. Ik zeg soms lachend dat wij elkaars straathoekwerkers zijn, we zorgen goed voor elkaar. Maar deze job is ook

gewoon genieten. Samen met de gasten maak ik zoveel mooie dingen mee. We vieren samen, eten samen en voetballen samen. ”

Met hand, tand en Google Translate

“De diversiteit op straat neemt toe, waardoor wij soms op taal- en cultuurdrempels botsen. Dan proberen we met hand en tand – en *Google Translate* – toch contact te maken. Door in gasten hun leefwereld te zitten, merk je pas hoe geprivilegieerd je zelf bent, als blanke vrouw uit de middenklasse. Daar word ik vaak op gewezen. Er zou veel meer culturele diversiteit bij straathoekwerkers moeten zijn, maar dat geldt eigenlijk voor alle takken van de hulpverlening.”

“Als er één ding voor mij heilig is, dan wel het beroepsgeheim. Ik werk met een zeer kwetsbare doelgroep: het vertrouwen van die gasten is al meerdere keren geschonden, waardoor ze daar extreem gevoelig voor zijn. Helaas voel ik dat het beroepsgeheim in de sector enorm onder druk staat. Er is veel overleg tussen hulpverleners, wat uiteraard een goede zaak is. Maar vaak wordt er dan op een informele manier over gasten gepraat, en dat is niet oké. Soms krijg ik zelfs telefoon van een dienst met vragen over een bepaalde gast, nog voor ze die zelf hebben gesproken. Dan steiger ik. Vertrouwen is de hoeksteen van mijn job.”

“Ik denk niet dat je als straathoekwerker de maatschappij kan veranderen, maar ik probeer toch mijn steentje bij te dragen. Samen met mijn collega ben ik lid van allerlei netwerkgroepen en overlegplatformen, waar ik telkens de mensen achter de cijfers probeer te vertegenwoordigen. Ik hoop dat in de toekomst de ‘eigen schuld’-mentaliteit verdwijnt. Wanneer mensen ‘foute’ keuzes maken, worden ze daar heel erg op afgerekend. Hulpverlening wordt ook te vaak iets voorwaardelijks: het voelt soms alsof diensten meer tijd investeren in het controleren en sanctioneren van gasten, dan in het effectief helpen. Wat we dan wel willen? Terug naar de basis: kijken naar de mens achter de gast, de gast zelf de controle laten nemen over zijn traject, luisteren, en tijd nemen. Dat is de ziel van het sociaal werk.”

LITA VANHERCK, STRAATHOEKWERKER IN TURNHOUT:

“Ik denk niet dat je als straathoekwerker de maatschappij kan veranderen, maar ik probeer toch mijn steentje bij te dragen.”

Sociaal werk volgt mensen nauwgezet op

"IK BESCHOUW MEZELF ALS EEN COMPAGNON DE ROUTE"

Tekst Stefanie Van den Broeck | Foto Philippe Swiggers

Kristel Denruyter is zorgbegeleider bij Zorgcirkels Jongdementie. Ze wil mensen die de diagnose dementie krijgen voor hun 65ste de kans geven om zolang mogelijk thuis te blijven wonen. Met een goed evenwicht tussen afstand en nabijheid wil ze een steunfiguur zijn, zonder foute verwachtingen te creëren.

"Mijn eerste aanmelding, in juni 2016, zal ik nooit vergeten. De vrouw in kwestie was een zestiger die tijdens ons eerste gesprek veel afstand hield. Ze keek me amper in de ogen. Maar wat later zaten we samen in het gras, bij haar in de tuin. Nu zijn we twee jaar verder en woont ze in een woonzorgcentrum: haar toestand gaat snel achteruit. Af en toe ga ik bij haar langs en dan bladeren we samen in een fotoboek. Die waardevolle momenten koester ik. Het is belangrijk om zulke mooie dingen te blijven zien, want ik word natuurlijk vooral geconfronteerd met de symptomen van die voortschrijdende ziekte."

"Als zorgbegeleider bij Zorgcirkels Jongdementie begeleid ik mensen vanaf hun eerste aanmelding – soms meteen na de diagnose, soms pas jaren later – tot aan hun overlijden. Ik ben een vast aanspreekpunt en vertrouwenspersoon voor mensen met jongdementie en hun omgeving. Daarnaast ben ik een soort brugfiguur: ik zorg voor afstemming met de artsen en ondersteunende diensten, zoals thuiszorg. Wat mensen zelf kunnen doen, laat ik steeds aan hen. Maar waar het moeilijker wordt, ondersteun ik of neem ik over."

Zolang mogelijk zelfstandig wonen

"Ons doel is jonge mensen met dementie – wat betekent dat ze voor hun 65 jaar de diagnose hebben gekregen – de kans geven om zolang mogelijk thuis te blijven wonen. Daarnaast is het zeer belangrijk om de draagkracht van hun partner of omgeving te respecteren. Daarom hebben wij een ontmoetingshuis, waar mensen drie dagen per week terechtkunnen voor een babbel, activiteiten en lotgenotencontact. Als het daar moeilijker begint te gaan, kunnen mensen naar een dagverzorgingscentrum, en uiteindelijk – als dat niet meer lukt – naar een woonzorgcentrum. Maar dat is een traag en moeilijk proces."

> "Sociaal werk moet je doen met je hoofd, je hart, je handen én je buik."

"Ik begeleid mensen langdurig en op maat. Ik doe huisbezoeken en mensen kunnen me ook in het ontmoetingshuis opzoeken. In moeilijke periodes zie of bel ik sommige mensen wekelijks, op andere momenten gaat er meer tijd overheen. Naarmate het ziekteproces vordert, heb ik natuurlijk meer contact met de partner of familie. Maar de persoon met jongdementie staat voor mij altijd centraal."

"In mijn begeleidingen probeer ik altijd te vertrekken van wat nog goed gaat, maar eerlijkheid is voor mij essentieel. Over het ziekteproces zelf kan ik weinig zeggen, daarvoor verwijs ik door naar de arts. Maar als ik merk dat bepaalde vaardigheden moeilijker worden – praten, een jas aandoen – dan zal ik dat eerlijk benoemen. We mogen de zaken niet verbloemen. Partners schatten hun zieke man of vrouw meestal beter in dan hoe ze in werkelijkheid functioneren. Daar moet je hen regelmatig op wijzen. Zo zie ik bijvoorbeeld partners die blijven vragen hoe hun zoon of dochter ook alweer heet, terwijl de zieke persoon zich dat allang niet meer herinnert. Dan is het mijn plicht om te zeggen: stop ermee, dit heeft geen zin."

"Het blijft natuurlijk ontzettend hard, zowel voor de patiënten als voor hun omgeving. Vaak begint dat al voor de diagnose. De persoon in kwestie begint dingen te verzwijgen, toont geen interesse meer of begint aan klusjes maar werkt ze niet af."

"Dat kan voor conflicten zorgen. Na de diagnose voelt de partner zich dan schuldig. Maar gelukkig zie ik meestal dat de persoon met dementie nadien weer omarmd wordt. Als dat niet zo is, omdat er te diepe wonden zijn geslagen, is dat natuurlijk zeer schrijnend."

"Ik beschouw mezelf als een *compagnon de route*. Iemand die het traject niet met mensen loopt, maar naast hen. Iemand die te bereiken en te vertrouwen is. Dat betekent niet dat ik een vriendschapsrelatie aanga, het evenwicht tussen afstand en nabijheid is heel belangrijk. Ik wil een steunfiguur zijn zonder foute verwachtingen te creëren."

Emotionele rijpheid is nodig

"Sociaal werk moet je doen met je hoofd, je hart, je handen én je buik. Dat heeft een stagebegeleider me ooit verteld, en ik kan het alleen maar beamen. Bij mij is dat echt de aard van het beestje, ik zou niets anders willen doen. Het is een heel bewuste keuze om te werken met mensen met jongdementie. Veel mensen uit mijn omgeving begrijpen dat niet. Maar ik vind het net boeiend om te werken rond verlieservaringen. Al moet ik eerlijk zeggen dat ik dit tien jaar geleden niet had gekund. Voor mij was er toch een soort emotionele rijpheid nodig."

"Ook al doe ik dit werk met hart en ziel, toch is er een grote frustratie, die veel sociaal werkers zullen herkennen: het gebrek aan middelen. Sociaal werk brengt geen geld op, het kost alleen heel veel. Ik wil zoveel doen, maar de beperkte middelen laten dat niet toe. Zorgcirkels Jongdementie is een coöperatie met weinig subsidies en een beperkte financiering. We moeten dus zelf de boer op om fondsen te werven. Dat kost veel tijd en energie en leidt tot onzekerheid."

KRISTEL DENRUYTER, ZORGBEGELEIDER BIJ ZORGCIRKELS JONGDEMENTIE:

"Ik loop het zorgtraject niet met de mensen, maar naast hen, als steunfiguur."

"Ik denk dat er zeker nog uitdagingen zijn voor onze sector. Zelf werk ik als brugfiguur, waardoor ik toch nog te veel aparte 'eilandjes' zie. Er zou gerust wat meer efficiëntie en samenwerking mogen zijn. Maar ik hoop vooral dat er in de toekomst genoeg aandacht blijft voor alle kwetsbare groepen. Er zijn heel wat mensen met problemen die onder de radar blijven."

Met jongeren werken, betekent creatief zijn

“NIET TE VEEL PRATEN, MAAR DOEN, SAMEN MET JONGEREN”

Tekst Stefanie Van den Broeck | Foto Philippe Swiggers

Nele Steeno is begeleider bij Centrum Molenmoes en werkt met kwetsbare jongeren. Door jongeren en hun gezinnen even uit hun context te halen, kunnen ze hun problemen vanuit een ander perspectief bekijken. En soms heeft een oplossing dan plots toch impact.

NELE STEENO, BEGELEIDER CENTRUM MOLENMOES:

“Sommige gasten vervallen altijd weer in dezelfde patronen. Daarom is het belangrijk om zelf geen standaard antwoord klaar te hebben.”

“Mijn eigen broer was schoolmoe. Ik heb dus van dichtbij gezien wat dat met iemand kan doen. En hoe frustrerend dat is, want hij had enorm veel potentieel. Misschien is dat een van de redenen dat jongeren me altijd hebben geïntrigeerd. Nochtans heb ik geen sociale studies gedaan, maar *Sportkot*. Maar uiteindelijk werk ik toch al meer dan tien jaar in de sociale sector.”

‘We kunnen ons kind wél vertrouwen’

“Bij Centrum Molenmoes proberen we een netwerk te bouwen met en rond de meest kwetsbare jongeren. Er is het Rizsas-project, met dagopvang voor jongeren die hun draai niet vinden op school. Maar bijvoorbeeld ook EquiCanis, met een zorgboerderij en hippotherapie. En Stretch-it, een project dat ik zelf trek. Dat is een touwenparcours voor jongeren en gezinnen. Door mensen even uit hun context te halen, kan je veel losmaken. Wij zien veel gezinnen die altijd op dezelfde moeilijke patronen botsen. Als ze dan samen zo’n touwenparcours afleggen, komen die patronen ook naar boven, maar kunnen ze even reflecteren vanuit een ander perspectief. Vaak zien we dan mooie momenten: ‘Ja, we kunnen onze zoon of dochter wél vertrouwen’.”

“Ik ben geen grote prater. Ik vind het veel fijner om samen met de jongeren op zoek te gaan en dingen te doen. We beschouwen hen hier als gelijkwaardige partners en we nemen de meeste beslissingen samen. Al wil dat niet zeggen dat de jongeren vrij spel krijgen. De begeleiders en vrijwilligers zijn even belangrijk. Samenwerken, dat is echt de kern. ”

“Met jongeren werken, dat betekent: creatief zijn. Sommige gasten halen constant dezelfde *truken* uit, vervallen altijd weer in dezelfde patronen. Daarom is het belangrijk om zelf geen standaard antwoord klaar te hebben. Het is makkelijk om gasten die het uithangen naar huis te sturen, maar het is beter om een oplossing te zoeken. Als die dan impact heeft, denk ik wel: *yes!* ”

Aantal aanmeldingen neemt toe

“Helaas zijn er toch regelmatig conflicten. Soms zijn er zaken die onderhuids broeien, tot er ineens een uitbarsting volgt. Dat legt veel druk op de sfeer en de werking. Dan is er maar één oplossing: geduld hebben. En blij zijn met de kleinste positieve stap. Dat zijn de zaken die me dan rechthouden.”

OUDER EN WIJZER

Ik ken een vrouw die al minstens tien jaar beweert dat ze 48 jaar is. Een andere die er steevast vijf jaar afdoet wanneer iemand naar haar leeftijd vraagt. Bizar is dat. Wat is er mis met vijftigplusser te zijn? Ik vind net dat het vele voordelen heeft: ik hoef niet meer naar de schoolpoort te hossen, de premenstruele schommelingen zijn verleden tijd, de relatie zit in rustiger vaarwater, er is meer tijd voor leuke dingen en ik heb nog steeds evenveel goesting in het leven. De job van mijn leven heb ik al lang gevonden, mezelf ook, en de man waarmee ik oud wil worden eveneens. Vijftigplus heeft veel leuke kanten.

Helaas ook wat minder leuke: minirokjes en skinny jeans zijn nu meer iets voor mijn dochter en ik heb al lang ondervonden dat antirimpelcrèmes écht geen effect hebben. Als vijftigplusser sta je voor de keuze: accepteren dat je ouder wordt of dat niet accepteren en er alles aan doen om er zolang mogelijk jong uit te zien. Voor die laatste groep bestaan er anti-agingcentra waar anti-agingartsen je vertellen dat je niet oud bent, maar tekorten hebt. Een veel gehoorde nepdiagnose is 'bijnieruitputting', een verzamelnaam voor allerlei klachten die verdacht veel doen denken aan normale ouderdomsverschijnselen. Weinig energie hebben na een nachtje stappen, minder goed slapen, moeilijker met stress om kunnen of een lager libido hebben dan toen je twintig was.

Een klassieke (huis)arts zal je vertellen dat dat allemaal normaal is op jouw leeftijd. In een anti-agingcentrum schrijven ze het toe aan je verminderde hormoonproductie, die ze vervolgens bevestigen met bloedonderzoek waarvan de grenswaarden werden aangepast zodat er schijnbaar tekorten zijn. Je start een behandeling met allerlei hormonen, waaronder groeihormoon, schildklierhormonen, cortison, testosteron en allerlei voedingssupplementen. Mogelijk ervaar je een tijdelijk placebo-effect: je hebt immers genoeg betaald en je verwachtingen zijn hooggespannen. Of erger, misschien kreeg je zulke hoge doseringen dat er een dopingeffect optreedt. Je voelt je tijdelijk beter, maar dat blijft niet duren en dus moet je blijven slikken.

De neveneffecten van hormoonbehandelingen zijn niet gering. Je loopt risico op hartritmestoornissen, botontkalking en het stilvallen van je eigen hormoonproducerende organen. Dat laatste is nog het ergste: door een cortisonbehandeling onderdruk je de eigen cortisonproductie in de bijnieren, waardoor ze stilvallen en soms niet meer opnieuw beginnen te werken. Echte hormoonspecialisten (endocrinologen) aan alle universitaire ziekenhuizen krijgen jaarlijks tientallen gefrustreerde patiënten over de vloer. Vaak met ernstige gezondheidsproblemen door een verstoorde hormoonhuishouding na anti-agingcocktails. Ze zijn er niet jonger op geworden, maar hopelijk wel wijzer.

> "De overheid kan niet optreden tegen de wanpraktijken op vlak van hormoonbehandelingen."

De overheid kan niet optreden tegen deze praktijken, omdat ze plaatsvinden in private centra die buiten hun controlebevoegdheid vallen. En artsen mogen volgens hun deontologische code geen andere artsen aanklagen. Dergelijke praktijken kunnen enkel gestopt worden door klachten van de patiënten zelf.

Marleen Finoulst is hoofdredacteur van *Bodytalk* en blogt voor *Weliswaar* over gezondheidskwesties.

Hoe zorgtaken van mensen met een migratieachtergrond verlichten?

MANTELZORG MET KLEUR

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Foto Rob Stevens / KULeuven

Iedereen zorgt voor iedereen, maar niet iedereen wordt gezien. Mantelzorgers met een migratieachtergrond blijven meer onder de radar. Daardoor lijkt de afstand soms groot. Toch zijn er meer gelijkenissen dan verschillen. Maar het zijn ook de meest onzichtbare mantelzorgers die het meest kwetsbaar zijn, en het minst hulp inschakelen van professionele zorgverleners.

"Zowel autochtone mantelzorgers als mantelzorgers met een migratieachtergrond (mma's) zijn ervan overtuigd dat een kind met beperkingen dat thuis opgevangen wordt gelukkiger, gezonder en zelfstandiger kan opgroeien. Beide groepen mantelzorgers zijn ook bereid om minder te gaan werken en al hun betaalde verlofdagen te besteden aan zorg, als dat nodig is", weet **Anne Dedry**, auteur van het boek *Mantelzorg met kleur*. Toch zijn er ook verschillen. "Mma's zijn erg trots op hun zorgtraditie en zullen tegelijk vaak de ernst van de zorgsituatie minimaliseren. Bij mma's is de zorg echt een vrouwenzaak, terwijl bij autochtone mantelzorgers 40% van de zorg door mannen opgenomen wordt. Dat zijn maar enkele voorbeelden." Als we het hebben over mantelzorgers met een migratieachtergrond, gaat het over een groep van naar schatting minstens 120.000 mensen in Vlaanderen.

Professionele hulp uitgesteld

Verschillende drempels zorgen ervoor dat ze professionele hulp vaak uitstellen. Zo zijn ze wel vol lof over professionele zorgverleners, maar willen ze vaak toch liever geen 'vreemden' in huis. De zorg is ook te weinig gekend, en er rust een taboe op instellingen als woonzorgcentra. Ook de prijs en de taal blijven voor hindernissen zorgen. Volgens Dedry is onze zorg nog steeds te wit, op verschillende vlakken. Ze geeft alvast deze tip voor communicatie in de zorg met mensen met een migratieachtergrond: "Probeer te begrijpen, niet begrepen te worden." Daarnaast raadt ze professionele zorgverleners aan *outreachend* te werken: pin hen niet vast op hun migratieachtergrond, maar bekijk ze als mens en werk hard aan een vertrouwensband.

Visie van moslimvrouwen op het levenseinde

Als onderzoeker aan de faculteit Theologie en Religiewetenschappen onderzocht **Chaïma Ahaddour** de visie van Marokkaanse moslimvrouwen op zorg voor ouderen en het levenseinde. "De Koran raadt aan om genegenheid te tonen aan je ouders", legt ze uit. "Dat wordt vaak geïnterpreteerd als 'zorgen voor'. Afhankelijk van de generatie durven sommigen zich de vraag te stellen of 'zorgen dat ze zorg krijgen' ook voldoende is. Maar over het algemeen leeft toch de idee dat je oogst wat je zaait: als jij niet voor je ouders zorgt, zullen jouw kinderen ook niet voor jou zorgen. Zo leeft de jongere generatie wel steeds meer met een schuldgevoel: ze gaan met twee uit werken en dragen de zorg voor hun eigen gezin. Dat levert weleens spanningen en moeilijkheden op. Hoe jonger de generatie, hoe minder traditioneel de verwachtingen naar de kinderen zijn", stelt Ahaddour vast. Een derde van de ondervraagden is onzeker of ze zelf mantelzorg zullen krijgen. Steeds vaker gaan koppels met twee werken. Ze wonen ook steeds kleiner, zodat samenwonen met verschillende generaties niet meer lukt en familiestructuren veranderen. Het sociale vangnet wordt dus kleiner.

> "Probeer te begrijpen, niet begrepen te worden."

Vertrouwen in de dokter, maar ...

De moslimvrouwen die Ahaddour interviewde hebben een groot vertrouwen in artsen en zorgverleners, en zijn ook erg

CHAÏMA AHADDOUR, FACULTEIT THEOLOGIE EN RELIGIEWETENSCHAPPEN UANTWERPEN:

"De Koran raadt aan genegenheid te tonen aan je ouders. Dat wordt vaak geïnterpreteerd als 'zorg dragen voor'. Of is 'zorgen dat ze zorg krijgen' ook goed?"

dankbaar voor de kwaliteit en de brede toegankelijkheid van de zorg in België. Maar tegelijk blijkt dat de kennis over de verschillende mogelijkheden in de ouderenzorg beperkt is: enkel het woonzorgcentrum is bekend. Respondenten twijfelen of voeding wel aangepast is. Gewassen worden door iemand van het andere geslacht of door iemand die geen familie is, wordt vaak als problematisch ervaren. De angst om eenzaam te sterven speelt ook een rol.

Moslims zouden graag hun religie en culturele gewoonten behouden in een woonzorgcentrum. De oudere generatie zou daarom een voorziening specifiek voor moslims verkiezen, de jongere generatie kiest voor pluralistisch. Er is ook vraag naar meer inclusieve zorg op maat en een divers personeelsbestand met interculturele competenties. "De vraag naar dit soort (thuis)zorg is prangend", zegt Ahaddour. "Die zorg is nú nodig."

Malika zorgde voor haar zieke ouders

Malika zorgde samen met haar echtgenoot, haar twee zussen en schoonbroers voor haar zieke moeder en vader. Aanvankelijk nam de familie de zorg zelf op en gingen de zussen en familieleden naar het ouderlijk huis om de ouders te verzorgen. In 2014 stierf haar moeder en bleef alleen de zorg voor haar vader over. Die verliep met de nodige drempels. Lichamelijke schaamte speelde een rol. Toen permanente nachtbewaking nodig bleek, was dit niet langer te combineren met een voltijdse job. De drie zussen gaven hun jobs al dan niet gedeeltelijk op en ook de kleinkinderen werden mee ingeschakeld om opa thuis te verzorgen. Drie gezinnen pasten zich volledig aan de zorg voor één persoon aan. "We kregen daarvoor lof en bewondering uit onze omgeving, maar tegelijk voelden we aan dat die omgeving ook veel van ons eiste", aldus Malika. Toen de zorg te zwaar werd, schakelden ze professionele zorg in, overwogen ze om vader terug te laten gaan naar Marokko en daar zorg te zoeken, en namen de drie zussen hun vader beurtelings in huis. Omdat geen enkele oplossing echt goed werkte, bleek het woonzorgcentrum uiteindelijk toch de beste oplossing.

De volledige getuigenis van Malika en anderen, tips en info vind je in het boek van Anne Dedry: *Mantelzorg met kleur. Hoe zorgtaken van mensen met een migratieachtergrond verlichten?* Lannoo Campus, 2017, 212 p., €24,99. ISBN 9789401445993

09:32
CITROËN
ventaria
wheels
hart
team

Om de campagne 'Van Gevangenis naar Zorg' in de kijker te zetten, fietsen ministers, mensen met een interneringsstatuut, begeleiders en BV's symbolisch van de gevangenis in Antwerpen naar het Forensisch Psychiatrisch Centrum op Linkeroever. Internering is een maatregel die opgelegd wordt aan iemand die een misdrijf heeft gepleegd maar door een psychische kwetsbaarheid zijn daden niet onder controle heeft. De maatregel beschermt de maatschappij, en voorziet de nodige zorg en begeleiding, zodat de persoon in kwestie op een veilige en verantwoorde manier weer een plaats in de maatschappij kan innemen.

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Foto Bob Van Mol

›› Meer weten over internering? Kijk op **www.vangevangenisnaarzorg.be**

Wat zijn de grootste uitdagingen voor de welzijnszorg? Hoe ziet de toekomst eruit? Denkers uit binnen- en buitenland leggen hun visie voor.

Terughoudendheid als therapie

FILOSOOF PIETER ADRIAENS OVER VALSE ZEKERHEDEN IN DE GEZONDHEIDSZORG

Tekst Harold Polis | Foto Jan Locus

Als we een medisch of psychisch probleem hebben, dan gaan we naar een specialist die er een naam op kleeft. Vervolgens krijgen we een bijpassende behandeling. We gaan er te snel aan voorbij hoe onnauwkeurig die aanpak kan zijn, zegt Pieter Adriaens, hoogleraar filosofie aan de KU Leuven.

De afgelopen tijd publiceerde Pieter Adriaens drie handboeken waarin hij uitlegt hoe filosofie werkt, respectievelijk voor bio-ingenieurs, biomedische wetenschappers en psychologen. Adriaens behandelt daarin ook actuele zorgthema's en ethische paradoxen. In *Denken over lichamen*, zijn meest recente boek, heeft hij het onder andere over medicalisering, obesitas of menselijke handicaps.

Pieter Adriaens: "Ik heb met het schrijven van die boeken ontzettend veel geleerd over filosofie. Omdat ik in de eerste plaats voor studenten schrijf, mag ik niet rond de pot draaien. Ik moet precies kunnen uitleggen waar argumenten pro of contra over gaan."

Vind je filosofie een noodzakelijk onderdeel van een opleiding die met zorg en gezondheid te maken heeft?

"Mijn studenten hebben filosofie als intellectueel spelbederf nodig. Eenvoudigweg om hen te behoeden voor arrogantie. Het is gevaarlijk om je eigen kennis te overschatten en daardoor uit het oog te verliezen wat je nog niet weet. Ik vind het altijd leuk om studenten het extreme inzicht van wetenschapsfilosoof Thomas Kuhn voor te leggen. Die zei dat er feiten bestaan die onafhankelijk zijn van het paradigma waarin je werkt. Volgens hem is de keuze voor een paradigma een vorm van bekering. Studenten kijken me dan met grote ogen aan, omdat zij in andere vakken horen dat wetenschap zich een weg baant naar de realiteit. Die ligt klaar om ontdekt te worden. En elke wetenschappelijke stap vooruit brengt ons dichter bij de waarheid."

Of de juiste diagnose?

"In de geneeskunde en in de psychiatrie zie je perfect dat verlangen om een classificatie te bekomen die lijkt op die van de chemie: de tabel van Mendelejev. Elke ziekte krijgt dan haar natuurlijke plaats. Dat is volgens mij onhaalbaar en zelfs nutteloos. Het gaat voorbij aan de complexiteit van de geestelijke gezondheidszorg. Je werkt met patiënten die gevoelig zijn voor wat je over hen te vertellen hebt. Hun gedrag wordt eigenlijk mee gestuurd door de theorieën die we over hen opstellen. Je krijgt een wisselwerking, waardoor een ziekte ook vaak van gedaante verandert. Ook dat vergeet je als je de geschiedenis niet mee in rekening brengt."

We hebben de indruk dat de zorgvraag exponentieel toeneemt. Eigenlijk zegt u: dat is altijd zo geweest, maar kijk vooral naar de context.

"Wel, we hebben het vandaag vaak over medicalisering als probleem. Ik neem er een genuanceerd standpunt over in. In de geschiedenis bestaat er niet zoiets als een overmatige bemoeienis van de geneeskunde. Laat de medische wetenschap maar volop kijken en zoeken. Misschien komen er wel oplossingen voor ogenschijnlijk onoplosbare problemen. Tegelijk heb je de precaire relatie tussen arts en patiënt, een relatie die altijd wat gepaard gaat met een verheerlijking van de medische kennis. Dat leidt volgens mij opnieuw tot arrogantie, waarbij dokters

PIETER ADRIAENS (KU LEUVEN):
"Geestelijke gezondheidszorg is complex. Patiënten zijn gevoelig voor wat je over hen te vertellen hebt. Hun gedrag wordt eigenlijk mee gestuurd door de theorieën die we over hen opstellen."

"Medische vooruitgang is goed, maar geneeskunde kan zichzelf ook overschatten."

soms denken dat ze voor alles een oplossing hebben. Geneeskunde kan zich ook overschatten."

We gaan er doorgaans vanuit dat er wel wetenschappelijke en technologische vooruitgang bestaat, maar dat filosofische vooruitgang relatief is. Terwijl we DNA-structuren ontrafelen, vragen we ons even hard als vroeger af wat de zin van het leven is.
"Ik heb een langdurige interesse in de psychiatrie en heb in die sector ook ooit een soort stage gelopen. Dat heeft te maken met een morele blik op de zorg: wat moeten we doen om mensen te helpen? De mechanistische kijk domineert, ook in de psychiatrie. We morrelen aan neurotransmitters op zoek naar genezing. We trekken wat aan het metabolisme. We passen biomedische technieken toe om menselijke psychologie te remediëren als het ergens spaak is gelopen. Het gebruik van antidepressiva of elektroconvulsietherapie (ECT) is echter even ruw en ongericht als een opname in de psychiatrie. Bij een opname trekken we een patiënt voor langere tijd weg uit zijn thuissituatie. Het effect daarvan is volgens mij even groot als onze biomedische pogingen om problemen op te lossen. Er zijn andere mogelijkheden dan de louter mechanistische, biomedische aanpak. Opname is er een van, maar die is helaas ook aan het verdwijnen, omdat thuiszorg en de vermaatschappelijking van de zorg aan belang toenemen. Maar de werksituatie van mensen biedt ook een mogelijkheid om de problemen van mensen te verzachten. Je kan die werksituatie aanpassen of veranderen, waardoor een patiënt gelukkiger wordt."

"Patiënten help je niet alleen met pillen. 'Ja maar,' zeggen mensen dan, 'die mechanistische blik is veel helderder.' Dat klopt niet. Eigenlijk weten we niet exact wat er gebeurt wanneer we iemand antidepressiva geven. Ons brein is een extreem complex systeem dat we met pillen chemisch proberen bij te sturen. Soms werkt die aanpak en soms niet. De bijwerkingen kunnen ellendig zijn. Een aantal filosofen stelt vragen bij de onaantastbare kracht van de geneeskunde. Die kracht en effectiviteit wordt volgens hen overschat."

In hoeverre dragen patiënten dan zelf verantwoordelijkheid?
"Je kan ook spreken over verantwoordelijkheid zonder schuld. Je kan mensen verantwoordelijk maken voor hun genezingsproces, niet voor hun ziekte. Daar worden patiënten misschien wat te weinig op gewezen. En op dat punt ligt er een veel grotere rol bij maatschappelijk assistenten, dan bij psychiaters of bij dokters."

» Lees het volledige interview met Pieter Adriaens op **weliswaar.be**

» Pieter Adriaens, *Denken over bewegen. Wijsbegeerte voor bewegingswetenschappers*, Pelckmans Pro, 2018, 216 p. ISBN 9789463370042. € 20

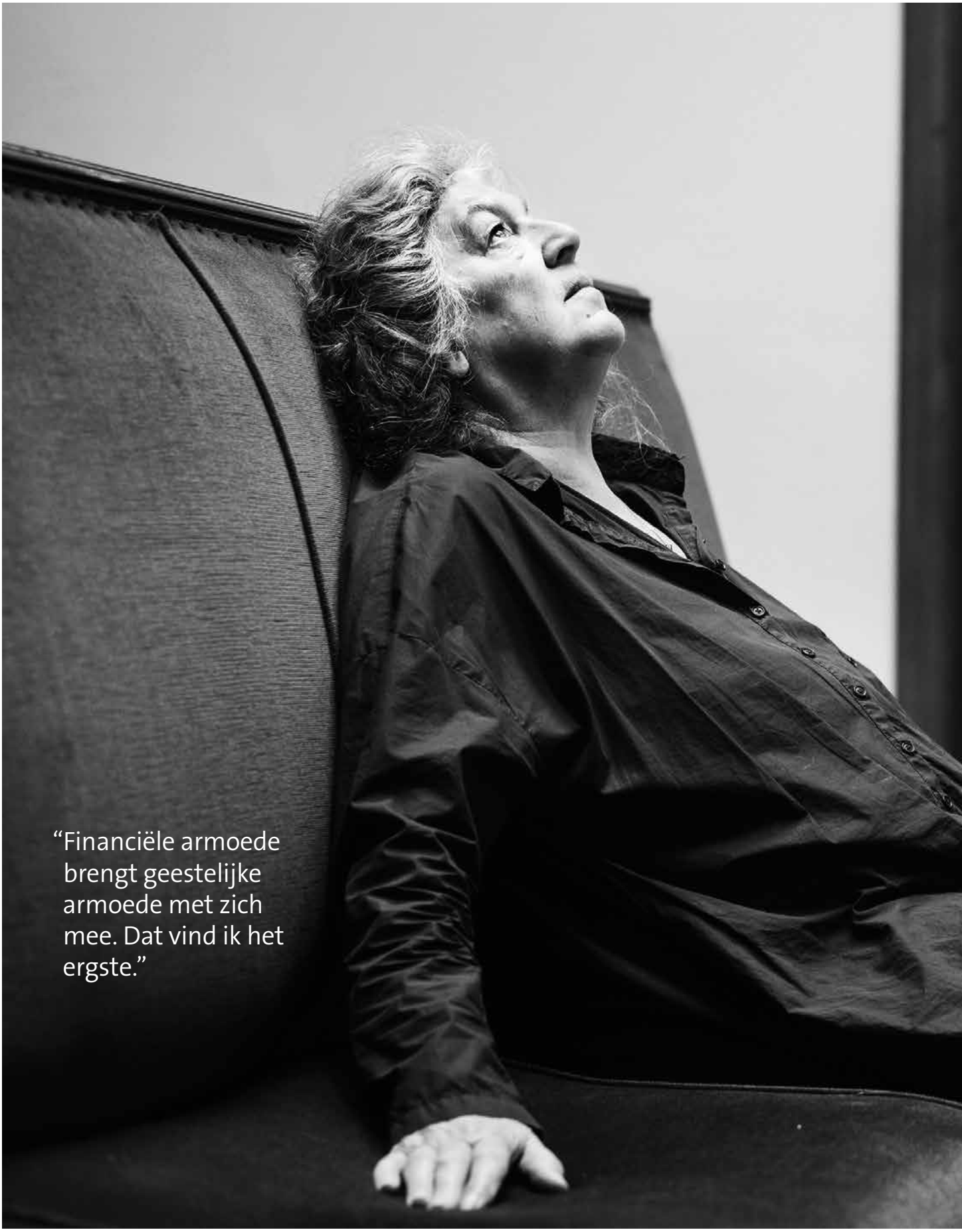

“Financiële armoede brengt geestelijke armoede met zich mee. Dat vind ik het ergste.”

Datgene wat telt, samengebald in enkele antwoorden. Dat is de essentie.

LEVENS VERANDEREN OP HET PODIUM

Tutti Fratelli is een theatergezelschap dat openstaat voor iedereen, maar in het bijzonder voor wie minder kansen heeft: mensen in armoede, met psychiatrische problemen of met een beperking. Reinhilde Decleir is al bijna tien jaar de drijvende kracht achter de groep. Zij zorgt ervoor dat mensen vleugels krijgen op de planken, met aandacht voor de schoonheid van het onvolmaakte.

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Foto Stephan Vanfleteren

Tutti Fratelli bestaat ondertussen meer dan tien jaar. Aanvankelijk waren er misschien wat drempels voor mensen in armoede om de stap naar het theatergezelschap te zetten. “Maar nu we meer en meer bekend worden, lijkt het wel mee te vallen met die drempels”, vertelt **Reinhilde Decleir**. “Veel mensen komen spontaan naar ons toe met de boodschap dat ze graag willen meespelen met de fratelli.”

“Financiële armoede brengt geestelijke armoede mee, en dat vind ik het ergste”, vertelt Reinhilde. “We halen de mensen niet uit die financiële armoede, maar soms wel uit de geestelijke. Ze veranderen door op het podium te staan. Ze voelen zich beter in hun vel, lijken soms wel vleugels te krijgen, zelfs al verandert er niets aan hun situatie. Vaak vinden ze hier het zelfvertrouwen om beter te kunnen omgaan met hun problemen. Dan beginnen ze ertegen te vechten, met trots, zonder in de slachtofferrol te kruipen. Vaak worden ze in die rol geduwd door de samenleving: ‘Ze kunnen niets, ze willen niet werken, het zijn profiteurs, het is hun eigen schuld’. De meesten zijn gewoon op het verkeerde moment op de verkeerde plaats geboren.”

Lees verder op **weliswaar.be** over zeuren, sleuren en trekken én over de mooie momenten op het podium.

›› Brieven van een autist *gaat op 7 december in première in de Roma in Antwerpen.*
www.tuttifratelli.be

De mening van essayist en uitgever Harold Polis. Je kunt ermee akkoord gaan. Of niet.

HOEVEEL IS GENOEG?

In zijn column in *de Volkskrant* rekende huisarts-met-een-mening Joost Zaat onlangs uit hoeveel een levensjaar kost volgens het Nederlandse Zorginstituut: 74.000 euro. In België is dat 40.000 euro, maar de factoren van die berekeningen lopen zoals steeds uit elkaar. Het punt is dat het om veel geld gaat en dat elke euro maar één keer kan worden uitgegeven. "Tijd dus dat politici, artsen en de maatschappij niet meer weglopen voor de discussie 'wat mag een jaar goed leven kosten'", schrijft Zaat. "Dat is effectiever dan werk over de schutting gooien." De discussie in Nederland laait in elk geval hoog op, getuige de zware publieke ruzies over de terugbetaling van sommige geneesmiddelen. Gezondheid en goede zorg zijn onbetaalbaar. Maar wanneer is genoeg ook echt genoeg? Moet je de extreem dure behandelingen voor weinigen aftoppen om meer te investeren in therapieën die effectief zijn voor zoveel mogelijk mensen?

> We willen, net zoals mensen die het met veel minder zorg moeten stellen, steeds meer.

Niemand bij ons zou het met minder willen doen of de universeel toegankelijke medische zorg schrappen. We willen, net zoals mensen die het gemiddeld met veel minder zorg moeten stellen, steeds meer. In Nicaragua bijvoorbeeld, na Haïti het armste land in Midden-Amerika, hebben ze ook een vorm van universeel toegankelijke zorg. Het is een rudimentair systeem met centra waar je alles kan laten behandelen – zonder onze peperdure zorginfrastructuur uiteraard. Maar het werkt, in tegenstelling tot pakweg de Verenigde Staten, waar ze nog steeds van universele zorg dromen. Uiteraard maken de mensen in Nicaragua ook ruzie over de rekening. Heel erg zelfs. Toen de regering dit voorjaar aankondigde de sociale bijdragen van de werknemers te verhogen, hen te laten betalen voor de zorgfactuur en de pensioenen te verlagen, brak er een breed protest uit. Dat kostte aan minstens 27 mensen het leven. De hervorming werd ingetrokken.

Nicaragua is het land waar de legendarische zaligverklaarde bisschop Óscar Romero in 1980 vermoord werd, omdat hij voor de armen opkwam. Sindsdien is de armoede wereldwijd van vorm veranderd, omdat er spectaculair veel mensen uit de armoede zijn getild. Wie achterblijft, krijgt het nog moeilijker dan vroeger. Dat leert ook de werking van de zorg- en welzijnssector in het straatarme Nicaragua. Het feit dat ze er überhaupt een welzijns- en gezondheidssector hebben en dat mensen naar verhouding redelijk worden geholpen, neemt de armoede niet weg. Meer nog: armen krijgen er vaker te maken met 'welvaartsziektes' zoals diabetes en kanker. Dubbele pech, want een arme kankerpatiënt moet niet rekenen op een behandeling zoals wij die kennen. Om nog maar te zwijgen van geestelijke gezondheidszorg: die is een ramp. Geen wonder dat er heel wat liefdadigheid naar Nicaragua gaat, zoals van de *Broeders van Liefde*, die er twee centra voor straatkinderen hebben.
'Steeds meer' klinkt in zo'n omstandigheden toch heel anders dan bij ons. Ze kunnen daar in Nicaragua gerust nog wel even helemaal niet genoeg zorg hebben. En wij moeten misschien beter leren omgaan met genoeg.

Harold Polis

UITGELEZEN

MENSEN MET EEN ARBEIDSBEPERKING TEWERKSTELLEN

Werkgevers zullen de komende jaren meer ruimte maken voor mensen met een arbeidsbeperking, waaronder mensen met een psychische aandoening. Dit boek combineert de grondige beschrijving van de methodiek, met praktische hoofdstukken over de toepassing van IPS in de Nederlandse praktijk.

›› Jaap van Weeghel & Harry Michon, *IPS werkt! Handboek werken en leren met Individuele Plaatsing en Steun*, Coutinho, 2018, 296 p., € 47,50. ISBN 9789088507496.

VERBINDENDE LEVENSVERHALEN

Het werken met levensverhalen *(life story work)* kan herstelondersteunend werken na trauma en stress. In dit boek zijn 21 verhalen van Kim Golding opgenomen die zij in haar therapeutische werk met kinderen, jongeren en volwassenen creëerde.

›› Kim S. Golding, *Verbindende verhalen voor getraumatiseerde kinderen en jongeren in de therapeutische praktijk*, SWP, 2018, 216 p., € 29,90. ISBN 9789088507557.

THUIS HEENGAAN

Deze gids biedt persoonlijke verhalen en praktische tips voor wanneer een dierbare naaste uit het ziekenhuis wordt ontslagen en thuis zal sterven. Ook artsen komen aan het woord over het stervensproces.

›› Frederiek Weeda, *Draai niet om de dood heen*, Nieuwezijds, 2018, 100 p., € 9,95. ISBN 9789057125089.

RUIMTE OM TE ROUWEN

Dit boek bevat een uitgebreid repertoire van therapeutische vaardigheden en methodieken om de rouwende beter te kunnen bijstaan. Met bijdragen van experts uit Vlaanderen en Nederland.

›› Gerd Claes & Johan Maes, *Ruimte maken voor verlies en rouw in therapie*, Acco, 2018, 392 p., € 39,50. ISBN 9789463442428.

RECHTVAARDIG JEUGDWELZIJNSWERK

Kritisch zijn en samen met kinderen en jongeren strijden voor een sociaal rechtvaardigere samenleving is eigen aan het jeugdwelzijnswerk. Het zit in het DNA van de sector om structurele oorzaken van problemen blijvend bloot te leggen, te bekritiseren en machtsstructuren te bevragen.

›› Ikrame Kastit & Fleur Van Oyen, *Macht in vraag gesteld. Strategieën en werkvormen in het jeugdwelzijnswerk*, Acco, 2018, 136 p., € 20. ISBN 9789463442190.

Weliswaar.be
WELZIJNS- EN GEZONDHEIDSMAGAZINE VOOR VLAANDEREN

Welzijns- en gezondheidsmagazine voor Vlaanderen uitgegeven door de Vlaamse overheid – Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Jaargang 24 – nummer 3
Editie juni-juli 2018

Redactie: Liesbeth Van Braeckel, Liesbeth Van Houdt

Eindredactie: Harold Polis

Medewerkers: Goele Geeraert, Stefanie Van den Broeck

Tekeningen en cartoons: Pieter Van Eenoge, Nix

Fotografie: Jan Locus, Bob Van Mol, Stephan Vanfleteren

Verantwoordelijke uitgever: Karine Moykens, secretaris-generaal
Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Redactiebegeleiding en lay-out: Trendhuis

Druk en distributie: Roularta Publishing

Oplage: 15.036 ex

Gratis abonnementen, adreswijzigingen, annuleringen: weliswaar@abonnementen.be of 078 35 33 13. Bij adreswijziging oud én nieuw adres en abonneenummer vermelden.

Redactie: redactie@weliswaar.be
Tel.: 02 553 33 76
Fax: 02 553 31 40
Vlaamse overheid – Departement WVG
Weliswaar
Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Wil je een kort bericht plaatsen? info@weliswaar.be

Weliswaar kan geen lezersbrieven opnemen. Je reactie is altijd welkom op het redactieadres of info@weliswaar.be en facebook.com/weliswaar

PEFC™ PEFC/07-31-174
Weliswaar wordt gedrukt op milieuvriendelijk papier.

controle cim 2018
WIW 139.18 JG 24/nr.3

Lid van de Unie van de Periodieke Pers

ISSN 1371-9092

Ook trots op sociaal werk?

Surf naar **www.weliswaar.be/trots** en lees hoe je een exemplaar van het **fotoboek *Trots*** kan winnen. In ons dossier vanaf p. 13 zie je al enkele beelden uit het fotoboek.

Afgiftekantoor Gent X
Roularta Media Group
Meiboomlaan 33, 8800 Roeselare

TIJDSCHRIFT
Weliswaar, welzijns- en gezondheidsmagazine
verschijnt vijfmaal per jaar
(februari, april, juni, september, november)
Machtigingsnummer 2386570
Erkenningsnummer P3A8091

Vlaanderen
is zorgzaam samenleven

bpost
U.V. | BELGIE